

Матеріяли до питання про їжу птахів України.

М. Шарлемань.

Студії над їжею птахів, на підставі аналіз пташиних шлунків мають велику теоретичну та практичну вагу. З одного боку, такі студії розгортають перед нами одну з таємничих сторінок пташиного життя, а з другого, конкретними даними про їжу птахів, дають підстави більш-менш об'єктивно вирішити питання про економічну вагу певного виду. Дані про їжу птахів цікаві і сільському господарству, і лісівництву. Дані ці потрібні на те, щоб виробити раціональний закон про полювання, то-що. У Зах. Європі й Півн. Америці засновано цілу низку інститутів, що студіюють їжу птахів. Згадаймо Інститут у Бамберзі в Німеччині, Station de Zoologie de vertébrés utiles et nuisibles у Франції, Bureau of Biological Survey в Півн.-Ам. Спол. Штатах. Ба й така поважна інституція, як Інтернаціональний Інститут Агрикультури в Римі, студіює в міжнародньому масштабі їжу деяких птахів¹⁾. Їжею птахів цікавляться Міжнародні Конгреси вивчення та охорони птахів. Останній Конгрес, що відбувся у Люксембурзі 1925 року, намітив цілу низку питань, що їх передбачається розв'язати в міжнародньому масштабі.

В Росії й на Україні їжі птахів сливе не вивчали. Тільки декотрі окремі спеціалісти, як от І. Шевирьов, І. Пачоський, Померанцев, аналізували їжу птахів у Велико-Анадольському Лісництві (Маріупільщина), на Херсонщині, то-що. Про їжу птахів на решті української території відомостей сливе немає.

Через це, гадаємо, не зайве буде подати аналізи пташиних шлунків, що їх зібрали автор, Л. Портенко, О. Кістяківський, М. Щербина на Київщині та Волині, а Г. Герхнер на Поділлі.

Визначав їжу птахів сам автор. Тільки деколи допомагали йому В. Караваєв, В. Дірш і інші.

Усім зазначеним особам автор висловлює щирю подяку.

М. Шарлемань.

Київ, 13. IV. 1926.

¹⁾ Compte-Rendu d. Congres International pour l'étude et la protection des oiseaux. Luxembourg, 1925 p. 25.

Corvus corax corax L., Крук.

1. Околиці Києва. 13.VIII.1909 Шарл.

У шлунку багато личинок *Silpha*, кістки миші, хреб жаби, напів-стравлене м'ясо пір'я крячка (*Sterna*), личинки *Lamellicornia*.

2. Гирло Десни. 15.VIII.920. Шарл. 5 екз.

Vivipara sp. й „м'ясо“ *Anodonta* чи *Unio*.

Corvus cornix cornix L. Ворона сіра.

1. Київ, Оболонь. 24.VI.919. Порт.

Елітри жуків *Dorcadion* sp. Шматок м'яса. Шерсти й пір'я немає.

2. Київ. Оболонь. 22.VIII.919. ♂ ad. Порт.

Рештки жуків, серед них чимало шматочків елітрів *Curculionidae*.

Кілька личинок *Lamellicornia*.

3. Київ, Оболонь. 2.VI.919 ♀ subad. 16 год.

Рештки жуків. Серед них один *Melolontha melolontha*.

4. Київ. Оболонь. V. 1919 Порт.

1 екз. *Melolontha melolontha*.

5. Околиці с. Мишоловки, коло Києва. 6.XI.18. Порт.

Різаки одної норичі *Microtus* sp., пісок.

6. Там-таки. 6.XI.18. Порт.

Багато дрібних шматочків хітинових покривів комах, 16 шт. личинок *Sylpha* sp., кілька екз. дротяників (*Agriotes*).

Corvus frugilegus frugilegus L. Грак.

1. Київ, Небишівка, 21.V.919. ♀ Порт.

3 личинки *Melolontha* sp. Рештки 1 екз. *Melolontha melolontha* L.

2. С. Німеччина, Літинщина на Поділлі. 3.III.1909. Герхнер. Зерна жита, пшениці й гречки.

Coloeus monedula soemmeringii (Fisch.) Галка.

1. Київ, Труханів о., 13.IV.19. ♂ ad. Порт.

Рештки кількох *Hydrophilus caraboides* (один цілий екз.). Шерсть і шматочки шкурки якоїсь миші, 1 зернятко жита.

Pica pica (L.) Сорока.

1. Київ. Трух. о. 13.IV.19. ♂ Порт.

Рештки водяних жуків (різні дрібні *Dytiscidae*), кістки дрібненької жаби (*Rana* sp.).

2. С. Стасева (колишн. Радомиськ. окр.) на Київщині. 7.XI.18. ♂. Порт.

Рештки комах, серед них помітно елітри *Geotrupes*, кілька личинок *Eristalis* sp.

3. Київ, I. 1917.

В шлунку багато зерен жита, кілька зерен гречки.

4. Там-таки I.12.

Шлунок напханий зернами жита, сочавиці, гречки.

5. Там-таки, I.12.

В шлунку шматочки м'яса. Кісток, шерсти й пір'я немає.

Garrulus glandarius glandarius L. Сойка.

1. Київ, Пуща Водиця, 18.V.19 ♂, 19 год. Порт.
Рештка *Melolontha melolontha*, крильця 1 екз. *Ectobia lapponica*. Грудочка якогось вапнястого надіб'я.
2. Там-таки. 25.VI.19 ♀. Порт.
Багато часточок елітрів жуків. з цілих екз. *Hyllobius abietis*, шматки черепашок і „м'ясо“ 2—3 екз. *Tachea vindobonensis*, шматочки жолудя.
3. С. Стасева на Київщині. I.X.18. Порт.
2 личинки *Lamellicornia*, шматки жолудя.
4. Київ, 30.IX.19. ♀. Щерб.
Шматки кількох жолудів. Трохи решток елітрів жуків.
5. С. Німеччина, Літинщина на Поділлі 27.II.909. Герхнер.
Зерна пшениці й гороху. Аморфна маса рослинних надіб'їв.
6. Там-таки 27.II.909. Герхн.
Зерна пшениці й жита. Аморфна маса рослинних надіб'їв.

Sturnus vulgaris sophiae Bianchi. Шпак.

1. Київ, Пуща Водиця. 12.V.19 ♀, Порт.
2 личинки *Eristalis*, елітри жуків, головним чином дрібних *Carabidae*.
2. Київ, Оболонь. 7.VI.19. 8 год. Порт.
Рештки жуків, серед них чимало дрібних *Carabidae*.
3. Там-таки. 11 IX.920. 12 год. Шарл.
Багато шматочків жучиних елітрів, переважно дрібних *Circulionidae*.
4. Там-таки 16.IV.19. Порт.
Личинки *Tentredinidae*. (5 екз.), шматочки жучиних елітрів.
5. Київ, Пуща Водиця. 12.V.19. ♂. Порт.
Рештки жуків, серед них 1 *Melolontha* sp.
6. Там-таки, 29.IV.19. ♂, Щерб.
Трохи шматочків жуків, переважно дрібних *Carabidae*.

Oriolus oriolus oriolus (L). Вивільга.

1. Київ, Пуща Водиця. 4.V.19 ♂ Порт.
4 землян. черваки (*Lumbricus* sp.), 1 невизначена гусениця.
2. Київ, Гостомель VI.919, Порт.
Рештки жуків, 1 якась ягода, здається калини (*Viburnum*).
3. Київ, Пуща Водиця, Утилізаційний завод, 4.V.19 Щерб.
Шлунок напханий шкурками волохатих гусениць. Коло 8 екз. належать до прядок (*Lasiocampidae*). Найбільший екз. серед них — *Gastropacha neustria* завдовжки 75 mm. Дрібніші, мабуть, також *G. neustria*, коло 70 mm. Рослинні надіб'я потрапили в шлунок разом, мабуть, з гусеницями.
4. Київ, с. Горенка. 23.V.19 ♂ ad. Щерб.
Невеличка напівстравлена гусениця *Dendrolimus pini*.
Рештки *Nemiptera*—*Heteroptera*, з голі личинки, здається *Tentredinidae*, дрібні (завбільшки з макові зернятка) яечка якогось метелика.
5. Київ, Дубки, 21.V.926. Кістяківський.
28 екз. зеленої дрібної гусени (до 25 mm.) з родини *Geometridae*.

Coccothraustes coccothraustes coccothraustes (L). Костогриз.

1. Київ, Пуща Водиця, 1.VI.19, ♀, Порт.

Розтерті рослинні надіб'я, шматочки жучиних елітрів.

2. С. Німеччина, Літинщина на Поділлі, 27.II.909. Герх.

Шматочки липових горішків та „кісточок“ з крушини (*Rhamnus* sp.).

3. Київ, Пуща Водиця. 9.VI.910. Напівоперене пташеня. Шарл.

1 екз. тт. у 20 якоїсь *Buprestidae*, крильця *Ectobia larponica*. Кварцеві піщинки.

Chloris chloris chloris (L). Зеленьк.

Київ, Пуща Водиця, 12.V.21. Порт.

Розтерте невизначене насіння.

Carduelis carduelis carduelis (L). Щиглик.

Розтерті рештки насіння, здається з *Chenopodiaceae*. Трохи кварцу.

Carduelis spinus (L). Чиж.

Луки с. Старих Петрівець, уроч. Баскаків, Київ. окр. 1.X.19. Порт.

Розтерті рештки насіння вільхи (*Alnus*) та якихось *Chenopodiaceae*.

Carduelis cannabina cannabina L. Коноплянка.

1. Київ, Оболонь 24.IV(?)19, 9 год. Порт.

Розтерті рештки рослинної їжі.

2. Там-таки, 18.IV.19. ♂. Порт.

Дрібні шматочки якогось насіння, 1 елітра дрібної *Carabidae*.

Carduelis flammea flammea (L). Чечітка.

Київ, I.1912. 6 екз. Шарл.

У шлунках зернятка *Chenopodiaceae* та *Oenothera biennis*. Чимало кварцевих піщинок.

Pyrrhula pyrrhula pyrrhula (L). Снігур.

Київ, XII.1911. Шарл.

Розтерті зернятка *Chenopodiaceae*.

Cardopodous erythrina erythrina (Pall.). Турок.

Київ, VI.19(?). Порт.

Розтерте насіння невизначеної рослини. Пісок.

Fringilla coelebs coelebs L. Зяблик.

1. Київ, Пуща Водиця, 25.IV.19. Порт.

Дрібне насіння *Chenopodiaceae*, шматочки елітрів жуків, серед них помітно *Curculionidae*.

2. Там-таки, 11.III.20. Порт.

Розтерті рештки насіння.

3. С. Німеччина, Літинщ. на Поділлі. 9.III.1909. Герхн.

Розтерті дрібні зернятка.

4. Там-таки, 23.III.909. Герхн.

Така сама їжа, що й у попереднього екз.

Fringilla montifringilla L. Юрок.

С. Німеччина, Літинщина на Поділлі. 23.III.909. Герхн.

Розтерті дрібні зернятка якогось бур'яну, трохи піску.

Passer domesticus L. Горобець хатній.

1. Київ, Оболонь, 27.V.19. Порт.

Насіння *Chenopodium* та інших бур'янів.

2. Київ, Оболонь 27.V.19. Порт.

Розтерті рештки рослинної їжі, трохи шматочків елітрів жуків.

Emberiza calandra calandra L. Вівсянка сіра.

1. Київ, Оболонь, 17.VII.19, 14 год. Порт.

Рештки кількох *Agrionidae* та одного *Stenobotrus*'а.

Emberiza citrinella erythrogegens Brhm. Вівсянка жовтобрюшка.

1. Київ, Пуща Водиця, 25.IV.19. 13 год. Порт.

Рештки невизначеного насіння, 1 мурашка (*Formica*), шматочки жуків.

2. Околиці Києва, I.912, Шарл. 5 екз.

Розтерте насіння якогось бур'яну з *Chenopodiaceae*, окремі зерна пшениці та жита. Пісок, невеличкі шматочки цегли.

Emberiza schoeniclus ukraineae (Zar), Вівсянка очеретяна.

Київ, Биковня, 20.V.926. Кістяківський.

Розтерті рештки комах, головним чином *Coleoptera*.

Passerina nivalis (L). Подорожник сніговий.

1. Околиці Києва, XII.911. Шарл.

Багато зерняток *Chenopodiaceae*. Кварцеві піщинки.

2. Київ, Оболонь, 30.XII.914. 4 екз., Шарл.

Багато насіння *Polygonaceae* та невизначених бур'янів.

Melanocorypha sibirica Pall. Жайворонок білокрилий.

1. С. Німеччина, Літинц. на Поділлі, 28.II.909. 2 екз. Герхн.

Трохи дрібного насіння бур'янів; серед якого помітно *Chenopodiaceae*. В одному шлунку личинка *Telephogus*. Шматочки черепашки якогось м'якуна (*Mollusca*).

2. Там-таки, 2.III.909. 2 екз. Герхн.

Розтерте насіння бур'янів, в одному з шлунків листок *Stellaria*. Шматочки м'якунових черепашок.

Galerida cristata (L). Посмітюха.

1. Київ, Оболонь, 27.V.1911, Порт.

Рештки якихось личинок, насіння *Chenopodiaceae*.

2. Там-таки, I.912, Шарл. 3 екз.

Зерна пшениці, проса, розтерта рослинна їжа. Кварцеві зернятка.

Lullula arborea (L). Жайворонок лісовий.

Київ, Пуща Водиця, I.V.919, ♂ Порт.

2 личинки *Cerambycidae*, завдовжки 30 mm, 2 зернятка якогось бур'яну.

Alauda arvensis arvensis L. Жайворонок звичайний.

1. Київ, 16.IV.19. Порт.

Зернятка *Polygonum* sp., рештки комах.

2. Київ, Оболонь. 27.V.19. Порт.

Шматочки невизначених жуків, насіння *Chenopodiaceae*.

3. Там-таки. 21.V.19. 14 г. Порт.

Насіння Chenopodiaceae, рештки жуків.

4. Там-таки. 7.IV.19. Порт.

Велика кількість дрібних шматочків жуків. Серед них дрібні Curculionidae. Насіння Chenopodiaceae.

5. Там-таки. 16.IV.19, Порт.

Дрібні шматочки жуків, серед них чимало Haltica. Невизначене насіння якихось бур'янів.

6. Там-таки, 18.IV.19, Порт.

Рештки жуків, серед них чимало Arion sp., 1 мурашка (Formica sp.).

7. Там-таки, 24.VI.19, ♂, Порт.

Рештки дрібних Curculionidae.

8. Там-таки, 7.IV.19, Порт.

Насіння Chenopodiaceae, рештки комах, 2 личинки Lamellicornia.

9. С. Німеччина, Літинщина на Поділлі, 28.II.909, Герхн.

Розтерті рештки рослинної їжі. Кварц.

Eremophila alpestris flava (Gm). Жайворонок північний.

1. Київ, XII.1911, Шарл. 7 екз.

Дрібне насіння Chenopodiaceae, Polygonaceae й инш.

2. С. Німеччина, Літин. окр. на Поділлі, 28.II.909.

Рештки рослинної їжі, 2—3 зернятка гречки (Fagopyrum esculentum Mnch.).

Anthus trivialis trivialis (L). Пікавка лісова.

1. Київ, Пуца Водиця, 25.IV.19. ♂, Порт.

Дрібні рештки комах, переважно жуків.

2. Там-таки, 1.V.19, ♂, Порт.

7 чималих зерняток якогось бур'яну.

3. С. Німеччина, Літинщ. на Поділлі, 97.IV.906, Порт.

Дрібні рештки жуків.

Athus pratensis L. Пікавка лучна.

Київ, Муромець, 15.IV.926, Кістяківський.

Дрібні жуки (Coleoptera) та павуки (Arachnoidea).

Motacilla flava L. Плиска жовтобрюшка.

1. Київ, Оболонь, 18.IV.919, Порт.

Кілька екз. Haltica, дрібні Chrysomelidae.

2. В тому-таки місці, 18.IV.19, Порт.

Рештки жуків, серед них кілька Haltica, дрібні Hemiptera-Heteroptera.

3. Київ, Небишівка, 21.V.919, 14 год. Порт.

Рештки комах, личинки Chrysomelidae. Agrionidae.

4. Київ, Оболонь, 16.IV.19, 27.IV.19, 12.IV.19. Порт., 3 екз.

Рештки комах, переважно жуків.

Certhia familiaris L. Підкоришник.

Київ, Пуца Водиця, 29.IV.19. ♂, Порт.

Рештки жуків Aridae, 1 насіннячко якоїсь невизнач. рослини.

Sitta europea L. Смовзик.

1. С. Стасева, на Київщині, 8.XI.918, ♀, Порт.
Рештки невизначених комах і дрібне невизн. насіння.
2. Стасева, 8.XI.918, ♀.

Дрібні рештки комах, невизначене дрібне насіння.

Parus major major L. Синиця велика.

1. С. Німеччина на Літинщині (Поділля), 8.III.909, Герх.

Дрібні шматочки комах, переважно жуків, половина одного житнього зеренця.

2. с. Німеччина на Літинщ. (Под.), 17.III.909. Герх.

Дрібні рештки комах.

Saxicola torquata rubicola (L). Трав'янка чорноголова.

1. С. Німеччина, Літинщ. на Поділлі, 10. III. 909, Герх.

Дрібні рештки жуків, що серед них помітно одного *Cleonus*'a sp.

2. С. Німеччина, Літинщ. на Под. 10. III. 909. Герхн.

Дрібні рештки жуків. Кілька невизнач. личинок.

Luscinia luscinia (L). Соловей східній.

Київ, Пуца Водиця, 12. V. 19 Порт.

Рештки жуків, переважно дрібні Curculionidae. Серед них *Mylacus rotundatus* (?)

Erithacus rubecula rubecula (L). Вільшаночка.

Київ 1919. Порт.

Рештки комах, серед них трохи Formicidae.

Prunella modularis modularis (L). Тинівка.

С. Німеччина, Літинщ. на Поділлі. 23. III, 909 2 екз. Герх.

Дрібні рештки жуків, 2—3 невизн. насіннячка бур'янів.

Hirundo rustica rustica (L). Ластівка сільська.

Київ, Оболонь, 7. VI 919, 14 год. Порт.

Дрібні рештки комах, що серед них 2 повні елітри, та кілька шматочків елітрів і ніжок *Donacio* (мабуть від 2—3 екз.).

Riparia riparia riparia (L). Щурик береговий.

Київ, Труханів о. 21. V. 19, 8 год.

Трохи дрібних решток комах.

Caprimulgus europaeus L. Дрімлюга.

1. Київ, Пуца Водиця, 23. V. 19. ♂ ad. Щерб.

Рештки жуків, що серед них помітно *Geotrupes* sp.

2. Оз. Колпит, Остер. пов. (тепер Київського). 20.V.26 Кістяківський.

Рештки 6 екз. *Melolontha* sp.

3. Київ, Пуца Водиця, 3.VII.919. Порт.

Рештки жуків, переважно *Lamellicornia*; серед них кілька *Geotrupes*.

4. Київ, Пуца Водиця 1.VI.919. 9 год. Порт.

В шлунку шматки *Melolontha melolontha*, *Rhisotrogus*, *Rhamnum*.

5. Київ, Дача Бернера, 27.IV.26 ♂ ad. А. Шепе.

Рештки жуків, що серед них переважають *Geotrupes* sp.

6. Київ, Сирець, 18.IV.926, ♂ ad. О. Музиченко.

Рештки 10 екз. *Geotrupes* sp.

7. С. Німеччина, Літинщина на Поділлі, 28.IV.909.

Шматки невизначених дрібних жуків. Один екз. *Geotrupes*.

Urupa erops erops L. О дуд.

Київ, Оболонь, 4.VIII.919. ♂ ad. Порт.

Шматочки жуків, що серед них можна пізнати дрібних *Carabidae* і *Scapharhaga*.

Coracias garrula garrula L. Р а к ш а.

1. Київ, Пуща Водиця, 11.V.919, ♂ ad. Щерб.

1 екз. Нера nera, рештки *Geotrupes*, шматки *Amara* sp.

2. Київ, Пуща Водиця, 11.V.19. ♂ ad. Щерб.

Багато шматків *Geotrupes* sp. Елітри і екз. *Melolontha hippocastani*.

3. Київ, Пуща Водиця, 29.V.919, ♀ ad. 8 год. Порт.

Рештки 2 *Geotrupes* sp. і 2 *Melolontha melolontha*.

4. Київ, Пуща Водиця, 2.V.919, ♂ ad. 16 год. Порт.

1. *Melolontha melolontha*, 1 *Geotrupes* sp.

5. Оз. Конча, Київ. окр. 10.V.926, ♂ 17 год. Шепе.

Рештки жуків переважно дрібних *Cerambycidae*.

Alcedo attis attis L. Р и б а л о ч к а.

Київ, Дніпро 4.IV.911. Шарл.

Кісточки дрібної риби.

Picus viridis viridis L. Ж о в н а з е л е н а.

С. Німеччина, Літинщ. на Под. 8.III.909. Герхн.

Багато рудих лісових мурашок (*Formica rufa* L ?).

Dryobates major (L). Д я т е л з в и ч а й н и й.

1. Київ. Пуща Водиця, 21.IV.919 subad. Порт.

Рештки жуків, що серед них переважають *Iridae*.

2. Київ, Пуща Водиця, 4.V.919. 18 год. ♀ ad.

Багато дрібних жуків *Iridae* та ин., рештки *Formicidae*, 1 *Forficula tomis*.

Dryobates leuconotus leuconotus (Bechst). Д я т е л б і л о к р и ж и й.

Городнянський пов. на Чернігівщині, 1909, Шуммер.

Рештки жуків з родини *Iridae*, невизначені личинки.

Dryocopus martius martius L. Ж о в н а ч о р н а.

Рудня Озерянська, Овруччина на Волині, 26. III.916. Щерб.

Вісім личинок *Cerambycidae* від 25 до 30 mm. завдовжки, близько сорока личинок *Cerambycidae* від 8 до 20 mm. Багато мурашок (*Formicidae*). Десятків зо два кварцевих камінців завбільшки від сочавиці до гороху.

Jynx torquilla L. К р у т и г о л о в к а.

1. Київ, Пуща Водиця, 26.V.919. Порт.

Шлунок напханий мурашками. Найбільше *Lasius niger* L. subsp. *alienus* Först, менше *Formica* (*Serviformica*) *fusca* F. та *Leptothorax* (*Mychothorax*) *acervorum* F.

2. Київ, Пуща Водиця 12.V.919 17 год. Порт.
Мурашки.
Cuculus canorus L. Зозуля
1. Київ, Пуща Водиця, 25.IV.919.
Волосинки гусени, серед них трохи решток жуків.
2. Київ, Пуща Водиця, 25.IV.919, ♂ Порт.
Багато волосинок гусени, серед них рештки жуків, елітри 1 екз.
Melolontha hippocastani та кількох *Geotrupes* sp.
3. Київ, Пуща Водиця, 29.IV.919, ♀ ad. Порт.
1 *Hister* sp., рештки *Elateridae*, 1 *Ereira* sp., рештки дрібних не-
значених жуків.
4. Київ, Гостомель, 20. VI. 919, Порт.
Волосинки гусени, серед них один напівстравлений екз. *Malacosoma*
neustria.
Asio otus (L). Сова вухата.
С. Німеччина, Літинц. на Поділлі III. 909. Герх.
Мишача шерсть, серед неї 1 череп *Microtus arvalis*.
Asio flammeus (Pontopp). Сова болотяна.
Городнянськ. пов. на Черніг. 1919 Шуммер.
Рештки 1 *Arvicola amphibius*.
Athene noctua noctua (Scop). Сич хатній.
Київ, Батієва гора, IV.920. Шарл.
Мишача шерсть, щелепи *Mus musculus* і *Microtus arvalis*.
Strix aluco aluco L. Сова сіра.]
Київ, Пуща Водиця, 15.V.913. Шарл.
Мишача шерсть, щелепи *Evotomys glareolus*.
Tyto alba guttata (Brehm). Сипуха.
С. Німеччина. Літинц. на Под. 8.IV.909. Герх.
Шерсть і 10 черепів *Mus musculus* та *Microtus arvalis*.
Falco cherrug cherrug Gray. Балабан.
С. Злодіївка, Київськ. окр. 11.VIII.925. ♂ ad. Щерб.
1 екз. *Microtus arvalis* Pall.
Falco subbutteo subbutteo L. Білозор.
С. Сваром'є, Київ. окр. (кол. Остерськ. окр. на Чернігівщ.) 27.IX.919
Щерб.
До 10 *Aeschna coluberculatus*, 4 кінцеві кільця черевця *Dytiscus* sp.,
2 елітри *Carabidae*, рештки елітрів *Geotrupes* sp., ніжки цих комах.
Falco tinnunculus tinnunculus L. Боривітер.
1. Київ, Пуща Водиця, 1.V.914. ♀ ad. Щерб.
4 екз. *Lacerta agilis* Wolf. Дрібні шматочки жуків, що серед них по-
мітно представників *Cassida*.
2. Київ, Пуща Водиця, 27.IV.919 ♂ ad. Шепе.
1 екз. *Lacerta agilis* Wolf. Стравлені рештки пташки родини
Fringillidae.

3. С. Данилівка Київськ. окр. влітку 1910 р. четверо пухових пташенят, двоє яєць розбвотків і одне, що з нього почало лупитися пташеня.
П. Верещак.

У шлунку I шматки шкури і м'яса ящірки, мишача шерсть.

„ „ II ті самі речі, що й у попереднього, а крім того елітри жука з родини Carabidae.

„ „ III шматки шкури ящірки, шерсть миші.

„ „ IV Шлунок порожній.

Buteo buteo vulpinus Licht. Мишоїд малий.

1. С. Німеччина, Літинц. на Подділі 23.III.909. Герх.

Шлунок напханий рештками жаби (*Rana* з групи *temporaria*) та *Lacerta*. Крім цих стравлених решток, добре збереглися *Lacerta viridis*, *Rana arvalis*, *Rana temporaria* та *Microtus arvalis*.

2. Городн. пов. на Чернігівщині, літо 1909. Шуммер.

Мишачі й жаб'ячі кістки. Рештки Carabidae, Curculionidae, 1 екз. Formica.

3. Городн. пов. на Чернігівщ. 10.VII.909. Шум.

Рештки 2 екз. *Microtus arvalis*, елітри жуків, 1 *Formica rufa*.

4. Гостомель, Київськ. окр. 21.VI.919, ♀ ad. Порт.

З напівопирених пташенят, здається, — *Alauda arvensis*, елітри *Geotrupes*.

5. Плюти, Київськ. окр. 8.VIII.925 ♀ Щерб.

2 екз. *Ergates faber*, 2 екз. *Coccinelidae*.

Buteo lagopus lagopus (Brünn). Мишоїд зимняк.

Київ, XII.911, Шарл.

Мишача шерсть, серед неї спідні щелепи *Micromys minutus* Pall.

Milvus migrans Bodd. Шуліка чорний.

1. Київ, Пуща Водиця, 1.VII.919, ♀ ad. Порт.

Рештки 3 екз. *Rana esculenta ridibunda*, 1 *Rana temporaria*, крило *Silpha* та інших жуків.

2. Київ, 28.VIII.1909. Шарл.

Зелена трава, в ній помітно 2—3 жучки з родини Carabidae та за-тулку *Vivipara* sp.

3. Київ, Дніпро, 30.V.926. Кістяківський.

Кістки дрібних невизначених риб.

Circus cyaneus (L). Лунь польовий.

Київ, 10 IV.1921.

У шлунку рештки миші, спідня щелепа *Microtus arvalis*.

Circus pygargus (L). Лунь лучний.

Городн. пов. на Чернігів., 1909. Шуммер.

Рештки *Microtus arvalis* Pall. та жуків.

Accipiter gentilis (L). Яструб голуб'ятник.

Київ, Пуща Водиця, 23.IV.1912. Шарл.

Turdus philomelos Brhm.

Circaëtos gallicus (Gm). Гадожер.

Київ Пуща Водиця, 6.V.1916. Шарл.

Багато луски *Coronella austriaca*.

Ciconia ciconia L. Черногуз.

Київ, Оболонь, 6.VIII.908. Шарл.

У шлунку 6 екз. *Nemachilus barbatus*, 2 екз. *Copitis taenia*, кістки дрібних невизначених риб.

Ardea cinerea L. Чапля сіра.

1. Літинськ. пов. на Поділля, 7.III.909. ♀ ad. Герхн.

2 окуні *Perca fluviatilis*, у 8 і 9 сант.

2. Городн. пов. на Чернігівщ. VII.909. Шуммер.

2 екз. *Esox lucius* по 12 сант. і рештки *Notonecta glauca*.

Ixobrychus minutus (L). Бугайчик.

1. Городнян. пов. на Чернігівщині, VII.909. Шуммер.

Багато решток водяних полукрильців, серед них 5 цілих екз. *Notonecta glauca*. Багато голів та крил цієї комахи, багато решток *Naucoris cimicoides*, 2 хребти дрібної рибки.

2. Київ, Жуків остр. 28.V.926. ♀ ad. 16 год. Шепе.

1 екз. imago *Phryganea grandis*, 1 личинка *Tabanus* sp., невизначені жуки.

3. Київ, Жуків остр. 28.V.926. ♂ 16 год. Шепе.

2 екз. рибок у 10 сант. завдовжки з родини *Cyprinidae*.

Nisticorax nesticorax (L). Квак.

Київ, Жуків остр., 5.VI.926. ♂ ad. Кістяківський.

Рештки 1 *Lepidurus arus*, стеблинки трави, корінці.

Від шлунку дуже дхне рибою.

Anas platyrhynchos L. Крижень.

1. Київ, 28.V.919, 20 год. ♀ Порт.

Аморфна маса, дрібні шматочки шкаралупок *Mollusca*, пісок.

2. Київ, 21.V.919. 18 год. Порт.

Розтерті рештки *Chenopodiaceae*, пісок.

3. Київ, Небишівка, 16.IX.919. ♀ Щерб.

6 зерен *Nymphaea*, розтерті рештки насіння якогось бур'яна, невеличкі шматочки шкаралупки та затулки *Vivipara* sp., камінці, пісок.

4. С. Сваром'є (колишн. Остер. пов. нині Київськ. окр.), 28.IX.919. ♂ Порт.

Багато насіння *Polygonaceae*, пісок, камінці.

Anas crecca L. Чирка менша.

1. Київ, 17.VII.919.

Рештки насіння якоїсь *Polygonaceae*.

2. Київ, Дніпро, 11.IV.926. Кістяківський.

Рештки насіння *Polygonaceae*, елітра *Coleoptera*.

3. Там-таки, 11.IV.926. Кістяківський.

Рештки насіння, пісок.

- Apas quercuedula* L. Чирка більша.
1. Київ, 17.VII.909.
Насіння *Polygonum hydroperer*.
 2. Київ, Оболонь, 15.VI.919. ♀ 15 год. Порт.
Насіння *Polygonaceae*, *Chenopodiaceae*.
 3. Київ, Оболонь, 15.VI.909. ♀ 13 год. Порт.
Насіння дуже мало. Багато решток водяних комах, переважно личинок, шкаралупки дрібних *Vivipara* та *Bythinia*.
 4. Київ, Небишівка, 21.V.919. 17 год. Порт.
1 екз. *Triops sanguiformis*, кілька личинок *Agrionidae*, насіння водяних рослин, пісок.
 5. Київ, Оболонь, V.919. Порт.
Розтерті рештки рослинної їжі. Пісок.
 6. С. Сваром'є (Київ. окр., колишня Остерськ. о.) 9.VIII.919. Порт.
Насіння *Polygonaceae*, *Chenopodiaceae*, трохи піску.
 7. Київ, Оболонь, 27.V.919. Порт.
Аморфні рештки рослинної їжі.
 8. Київ, Оболонь, 15.VI.919. 12 год. ♂ ad. Порт.
Трохи насіння та піску.
 9. Київ, 24.IX.919. 15 год.
Трохи невизначеного насіння та піску.
 10. Ур. Петрівська Дубина, с. Ст. Петрівці, Київ. о. 26.IX.919. ♀ Щерб.
Розтерті рештки рослинної їжі, шматочки шкаралупок *Unionidae*, 5 екз. насіння *Polygonum amphibium*, кокон якоїсь мухи, 1 шкаралупка *Lithoglyphus naticoides*.
 11. В тому самому місці, 23.IX.919. ♂ Щерб. Багато розтертої рослинної їжі, 4 насіння *Nuphar luteum*, 4 затулки *Bythinia tentaculata*, шматочки шкаралупок *Vivipara*.
 12. В тому самому місці 26.IX.919. ♂ Щерб.
Багато розтертого рослинного надіб'я. Кілька затулок *Bythinia tentaculata*, зерна *Polygonum* та якогось зілля, шматочки шкаралупок скойок.
 13. У тому самому місці, 28.IX.19. ♀ Порт.
Розтерта рослинна їжа. Шматочки шкаралупки *Unionidae*, шматочок *Planorbis corneus*, 2 жувала *Hydrophilus caraboides*, 9 насіння *Polygonum amphibium*, 7 екземп. *Bythinia tentaculata*.
 14. Київ, Оболонь, 16.V.926. ♂ ad. 17 год. Шарл.
Розтерта рослинна їжа, шматочки жуків, пісок.
 15. Київ, Оболонь, 11.IV.926. Кістяківський.
Рештки рослинної їжі (родина *Polygonaceae*), елітри жуків.
 16. Київ, Дніпро, 8.VIII.926. ♂ ad. Шарл.
15 екз. *Bythinia tentaculata* L. 3 екз. *juv. B. tentaculata*, 3 екз. *Bythinia leachi* Shepp., 3 шт. *Sphaerium corneum*, 7 екз. *Pisidium amnicum*, 6 екз. *Valvata piscinalis*. Шматочки черепашок зазначених вище м'якунів. Дрібні камінці й великий пісок.

Anas acuta L. Шилохвістка.

Київ, Оболонь, 7.VI.919. ♀, 13 год. Порт.

Зовсім незначна кількість розтертої рослинної їжі.

Spatula clypeata (L). Широконоска.

Київ, Оболонь, 3.VI.919, ♂ ad. Порт.

Аморфна маса рослинної їжі, шкурка личинки дрібного жука з Ditis-
cidae, пісок.

Nyroca marila (L). Чернь морська.

1. С. Сваром'є (Київськ. окр., колись Остерськ. пов.) 21.X.919. Порт.
30 екз. *Sphaerium rivicola*.

7 *Bythinia tentaculata* великих, 5 дрібненьких. Трохи насіння неви-
значеної рослини.

2. Київ, Небишівка, 16.XI.919.

13 дрібних *Vivipara duboisiana* Mouss. усі з покривками, завбільшки
14—17 mm. та 9—11 mm.

1 доросла *Sphaerium rivicola* і 1 *Sphaerium* sp. Крім того, сила дріб-
них потертих, потовчених уламків з черепашок *Vivipara*. Трое комах-
хребтоплавів (*Notonecta glauca*). Камінці (кварцеві уламки).

Nyroca nyroca (Güld.) Чернь зікрата.

Городн. пов. на Чернігівщині.

27 шт. насіння *Polygonum hydropiper*, дрібне невизначене насіння.
Камінці кварцу, пісок.

Nyroca fuligula (L). Чернь чубата.

Літинщина на Поділлі, 6.III.909. Герхн.

Шлунок сливе порожній. Трохи кісточок дрібної риби, кілька квар-
цевих піщинок.

Podiceps nigricollis nigricollis Brhm. Пірникоза чорношия.

1. Київ, Оболонь, 3.VI. 919 ♀ Порт.

Рештки водяних комах, серед них найбільше водяних *Rhynchota*.
Окремі *Donacia* sp.

2. Київ, Дніпро, V. 919.

Рештки комах, переважно жуків. Трохи пір'я самої пірникози.

3. Київ, Оболонь, 27.VI.919. ♂ Порт.

Рештки комах, переважно жуків, трохи пір'я самого птаха.

4. Київ, Оболонь, 20.V.926. ♀ ad. Щерб.

Пір'я самого птаха, забарвлені хлорофілом. Серед пір'я рештки во-
дяних жуків.

Podiceps cristatus (L). Пірникоза велика.

Київ, Дніпро, VIII.922. Шарл.

Кістки дрібної риби, пір'я пірникози, зелене од водорослин.

Colymbus articus L. Кожара чорношия.

1. Маколевичі, коло ст. Тетерів (колишн. Радомиськ. пов. на Київ-
щині), 17.XI.918. ♀ ad. Порт.

Трохи кісток дрібної риби. Камінці діам. від 6 до 8 mm., пісок.

2. Радом. повіт. 18 р. (етикетка невиразна).

Шлунок повен пір'я самої птиці.

3. Київ, Дніпро, Матвіївська затока, 30.X.917, ♀ ad.

Дрібні кістки риби, 15 камінців, діаметром від 7 до 13 mm.

Columba palumbus L. Припутень.

1. Літинськ. пов. на Поділлі, 8.IV.909. Герхн.

Один дубовий жолудь, трохи сім'я з коноплі (*Cannabina sativa*), кістки якихось ягід, здається калини, кілька горошинок *Vicia* sp. Камінці кварцу завбільшки з горошину.

2. В тому самому місці, 8.IV.909.

Шматочки жолудя, дрібний горошок. Кварцеві камінці.

Streptopelia turtur (L). Горлиця.

Київ, Пуща Водиця, 11.V.919. ♀ ad. Щерб.

Головна маса їжі, що її здобули з пташачого вола, складається з *Setoria viridis*—1053 насінини, сосни (*Pinus sylvestris*)—138 екз., *Polygonum lapatifolium*—9 зерен, *Digitalis sanguinalis*—40, трохи *Sinapis arvensis*, просяне зерно, 2 зерна пшениці, а може й жита, *Polygonum* та *Convolvulus* по 4 зерна. *Panicum cruss-galli*—18 екз., *Setoria glauca*—4 екз. *Brassica campestris* 2 екз., *Chenopodium album*—1 екз.

В шлунку було насіння в напіврозтертому стані, трохи камінців. (визначав рослини Т. Ларіонов).

Vanellus vanellus (L). Ча й к а.

1. Київ, Оболонь, 21.V.919. Порт.

Трохи решток комах, кварцеві камінці.

2. Київ, Оболонь, 16.IV.919. ♀ ad. Порт.

Рештки комах (*Coleoptera* + *Rhynchota*).

3. Київ, Оболонь, 18.IV.919. ♂ ad. Порт.

Рештки жуків, 3 гранітові камінці.

4. Київ, Дніпро, 10.IV.21. ♀ ad. Щерб.

Рештки жуків, 1 личинка *Eristalis*.

5. Київ, 15.V.919, ♂ juv. Порт.

3 екз. *Planorbis* sp. з групи *Gyraulus*.

6. Київ, Небишівка, 2.V.919. ♀ Порт.

Три довгі дощові черваки, 1 скойка *Sphaerium* (молодий екз. 7 mm. діаметром), *Bythinia*—3 mm.

7. Київ, Оболонь, 15.VI.919. ♂ subad. Порт.

2 екз. *Lepidurus arus*, елітри *Gyrinus* sp. 2 п'явки (невизначені).
2 екз. *Physa fontinalis*, 7 екз. *Planorbis* sp. (8 mm. діаметром).

8. Київ, Дніпро, Чичин, 8.VIII.20. subad. Шарл.

Дрібні рештки елітрів та інших частин *Gyrinus*, *Cybister*, *Acillus*, *Nurhydrus*—трохи кварців.

9. Городн. пов. на Чернігівщині.

Багато комашиних решток, переважно жуків та простокрильців (*Orthoptera*). Серед жуків рештки дрібних *Curculionidae*.

10. Київ, Оболонь, 14.V.926. ♂ ad. 17 год. Шарл.

Личинки дрібних Ditistidae, кістки дрібної жаби (*Rana* sp.).

Squatarola squatarola (L). Сивка морська.

1. Київ, гирло Десни. 19.VIII.923. ♂ Щерб.

Дрібні шматочки скоїок (*Bivalvae*).

2. Злодіївка, Київськ. окр., 7.V.925. ♂ Щерб.

Трохи решток комах, серед них помітні передні ніжки *Grylotalpa grylotalpa*.

Charadrius dubius curonicus (Gm.). Пісочник малий.

Київ, Оболонь, 18.V.919. Порт.

Дрібні рештки комах, серед них трохи *Elaphrus* sp.

Calidris alpina (L). Побережник чорногрудий.

1. Київ, 16.VIII.909. Шарл.

Розтерті рештки комах.

2. Київ, Оболонь, 16.V.926. ♂ ad. Шарл.

Рештки комах, серед них помітно 1 дрібну личинку *Agriionidae*.

Calidris minuta (Leisl.). Побережник малий.

Київ, Дніпро, 13.VIII.909. Невизначена аморфна маса, серед неї помітні шматочки елітрів жуків, близько п'ядесятьох піщинок кварцу до 1 mm. в діаметрі.

Calidris temminkii (Leisl). Побережник темніквів.

1. Київ, Дніпро, 3.VIII.909. Шарл.

Аморфна маса, серед якої помітно рештки дрібних *Carabidae* та личинок. Щось із 30 кварцевих піщинок. Стінки шлунку забарвлені хлорофілом.

2. Київ, Дніпро, 12.VIII.909. Шарл.

Рештки дрібних *Carabidae* та *Ditiscidae*, водорослини.

Пісок, дрібненькі камінці.

Limicola falcinellus (Pont.). Побережник болотяний.

1. Київ, гирло Десни, 13.VIII.909. Шарл.

Аморфна сіро-бура маса, серед неї помітно кілька шкурок з личинок дрібних *Ditiscidae*, рештки 2—3 *Carabidae*, то-що.

2. Київ, гирло Десни, 13.VIII.909. Шарл.

10 шт. дрібних *Lithoglyphus naticoides* та *Bythinia tentaculata*, трохи водорослин. Стінки шлунку забарвлені водорослинами.

Philomachus rugosus (L). Брижач.

1. Київ, Оболонь, 3.VII.919. ♀ ad. Порт.

Рештки багатьох дрібних *Carabidae* та *Curculionidae*.

2. Київ, Оболонь, 24.VI.919. ♀ ad. 15 год. Порт.

Дрібні рештки жуків.

3. Київ, Дніпро, 28.VIII.909. subad. Шарл.

Кілька личинок *Lestes* та 1 лич. *Hydrophilus caraboides*. Близько 15 екз. дрібних камінців.

4. Багато решток жуків з родини *Carabidae*, 1 *Diptera*, камінці, пісок.

5. С. Топчіївка, між Козелецьким та Чернігівським пов. 8.VIII.909. Шуммер.

Кілька невеликих зерняток *Polygonum* sp., коло 20 екз. шкурок *Agrostis segetum*, рештки жуків.

6. В тому самому місці.

Розтерте насіння *Polygonum latipodium*, невизначена аморфна маса, пісок.

7. В тому самому місці.

Невизначена рослинна маса, трохи решток *Polygonum* sp. та жита.

8. В тому самому місці.

Рештки жита й сочавиці.

9. В тому самому місці.

Рештки рослинного походження, невеличкі камінці.

10. В тому самому місці.

Рештки рослинного походження. Серед них помітні зернята жита.

11. Київ, Оболонь, 14.V.926. ♂ ad. 10 год. Шарл.

Рештки жуків, камінці.

12. Київ, Оболонь, 14.V.926. ♂ ad. 10 год. Шарл.

Рештки жуків, 2 личинки *Scarabeidae*.

13. Київ, Оболонь, 14.V.926. ♂ ad. 10 год. Шарл.

Рештки комах, переважно дрібних *Coleoptera*, 1 *Naucoris cimicoides*, шкаралупка *Vivipara*.

***Tringa totanus* L.** Коловодник звичайний.

1. Київ, Оболонь. 18.VII.919, juv., 7 год. Порт.

Аморфні рештки комах.

2. Київ, Оболонь, 16.IV.919. ♂ Порт.

1 шкаралупка *Bythia tentaculata*, 1 личинка *Eristalis* sp., 1 насінина *Nymphaea* sp., 8 камінців.

3. Ст. Петрівці, Київськ. окр., 6.VII.919. Порт.

Шлунок порожній.

4. Київ, 21.V.919. Порт.

Личинка *Phryganea* sp. Стінки шлунку забарвлені хлорофілом.

5. Київ, Оболонь, 18.IV.919. ♀ Порт.

Рештки комах, 1 личинка дрібних *Ditiscidae*, пісок.

***Tringa ochropus* L.** Коловодник телегуз.

1. Київ, Оболонь, 18.VII.919. Порт.

Рештки комах, серед них помітно переважають крила *Corypha* sp., голови дрібних *Ditiscidae*.

2. Київ, Оболонь, 10.IV.921. Щерб.

Рештки водяних жуків, *Cybister*, *Hidrophilus*, рештки дрібних *Curculionidae*, личинка *Phryganea* sp.

***Tringa glareola* L.** Коловодник болотяний.

Київ, Оболонь, 21.V.919. Порт.

Рештки комах, серед них помітно елітри *Donatio* sp.

Tringa hypoleucos L. Коловодник малий.

1. Київ, Небишівка, 21.V.919. ♀ 14 год. Порт.

Дрібні рештки жуків, серед них один жук з родини Curculionidae.

2. Київ, Муромець, 15.IV.26 Кістяківський.

Рештки дрібних Curculionidae, Carabidae, то-що.

3. Київ, Труханів о., 18.IV.921. ♂ Щерб.

Рештки дрібних жуків, переважно Carabidae.

4. Київ Труханів о. 18.IV.921 ♀. Щерб.

1 личинка Tabanus sp., 12 екз. дрібних Dytiscidae та Hydrophilidae.

Limosa limosa (L). Грицик великий.

Київ, Дніпро, 9.VIII.925. ♀ 6 год. Щерб.

Шлунок сливе порожній. Трохи піску.

Limosa lapponica (L). Грицик лапландський.

Київ, Дніпро, Шуммер.

Рештки комах, 2 личинки Agrionidae.

Numenius arquata (L). Кульон великий.

1. Київ, Оболонь, 27.VII.919. 15 год. Порт.

Багато личинок Lepidoptera; з них 5 штук завдовжки 22 mm. та 50 завдовжки 12—13 mm. Рештки Rhynchota, жуків, 1 дощового червака з камінці.

2. Дніпро, с. Злодіївка, Київ. о. 13.VIII.925. ♂ Щерб.

Рештки Calipt. italicus, Cicindela sp., 5 шт. личинок Lamellicornia, шматочки елітрів невизначених жуків.

3. Дніпро, с. Злодіївка, Київ. о. 13.VIII.925. ♂ Щерб.

Calipt. italicus, Oedipoda coerulescens, коло 10 лич. Lamellicornia.

4. Дніпро, с. Злодіївка, 9.VIII.925. Щерб.

Doclostaurus crucigerus brevicollis (Ev), Omocestus haemorrhoidalis Charp., Oedipoda coerulescens L.

5. Городн. пов. на Чернігівщині, Шуммер.

Дрібні рештки багатьох Orthoptera та жуків. Серед останніх помітно Chrysomelidae, 5 камінців.

Scolopax rusticola L. Слуква.

1. С. Сваром'є, Остерщина (тепер Київськ. окр.) 30.IX.919, ♀ Щерб.

Рештки двох Forficula auricularia, 1 личинка Elateridae завдовжки 18 mm., шматочки елітрів Carabidae, невизначене дрібне насіння, корінці, аморфна маса.

2. С. Сваром'є, Остерщина, 4.X.919. ♀ Щерб.

1 екз. невизначеної Myriopoda завдовжки 40 mm.

1 личинка Elateridae „ 18 mm.

2 екз. жуків родини Staphilinidae „ 10 mm.

Рештки елітрів жуків з родини Carabidae, дрібні корінці, трохи землі.

3. С. Стасева на Київщині, 14.X.918. Порт.

Рештки комах, переважно жуків, 2 камінці.

4. С. Німеччина, на Літинщині, 23.III.919. Герхн.
Трохи дрібних шматочків хітину з невеличких жучків.
Кілька камінців кварцу завбільшки з конопляне зерно.
Gallinago gallinago (L). Баранчик крестун.
1. Київ, 3.VIII.909. Шарл.
Дрібні личинки Odonata, Phryganea etc., кварцеві камінці.
2. С. Сваром'є, Остерщина, 28.IX.919. ♀ Щерб.
Рештки 21 екз. якогось невизначеного насіння до 2 mm. в діаметрі,
2 зернини з родини Polygonaceae, трохи піску, корінців та аморфної маси
з розтертих личинок.
3. Ст. Петрівці, на Київщині, 28.IX.919. ♂ Порт.
Пучечок тоненьких корінців, 2 екз. дрібного невизн. насіння, пісок.
4. Городнянськ. пов. на Чернігівщині. VII. 909. Шуммер.
Рештки комах, трохи піску.
Gallinago media (Lath). Баранчик лежень.
1. Київ, 28.VIII.909. Аморфна волокнувата маса, здається рослинного
походження. Серед неї помітно рештки 1 жука та 1 личинки Odonata.
Haematorus ostralegus borysthenicus Charl. Кулик-сорока дні-
пряньський.
1. Київ, Оболонь, 23.IV.924. ♀ ad. 17 год. Шарл.
23 личинки кузьки (*Anisoplia austriaca* Hbst).
16 „ підгризка (*Amphimalus solstitialis* F).
7 „ овода (*Tabanus*, здається, *autumnalis*).
8 шматків кількох дощових червків (*Lumbricus*).
2 попсовані шкаралупки дрібненької витушки (*Planorbis* sp.).
Решта 1 шкаралупки *Planorbis glaber* Jeffr.
Шкаралупка *Lymnophya truncatula* Müller.
Трохи якихось рослин, що либонь укупі з їжею випадком потрапили
до шлунку.
2. С. Злодіївка, Київська окр. 11.VIII.925. Щерб.
Багато шматочків жуків здебільшого дрібних Carabidae, рештки
1 *Stenobotrus* sp.
3. С. Злодіївка, Київ окр. 11.VIII.925. Щерб.
Кілька чималеньких черепашок *Limax* sp., голова личинки *Lamelli-*
cornia.
4. Київ, Дніпро, 27.VIII.923. ♀ ad. Щерб.
4 екз. *Litoglyphus naticoides*, 20 шматочків шкаралупки *Spherium* sp.,
4 екз. насіння огірка (!).
Рештки 1 *Hydrophilus*'a та водяних *Rhynchota*, камінці від 7 до 3,5 mm.,
пісок.
Hydrochelidon nigra (L) Крячок чорний
1. Київ, Оболонь, 2.VI.1919. Порт.
2 напівстравлені *Sympetrum flaveolum*, крила Agrionidae та *Geo-*
trupes.

2. Київ, Небишівка, 21.V.919. 17 год. Порт.
Рештки Agrionidae і Tipula sp.
3. Київ, Небишівка, 21.V.919.15 год. Порт.
Рештки imago Agrionidae, личинки Chironomidae.
4. Київ, Небишівка, 21.V.919. 15 год. ♂ Порт.
Личинки Agrionidae та Phryganeidae, дорослі Agrionidae.
5. Київ, Небишівка, 21.V.919, 15 год. Порт.
Рештки личинок водяних комах, 1 Erythronoma najas.
6. Київ, Небишівка, 21.V.919.15 год. ♀ Порт.
Коло 10 екз. личинок Agrionidae, 1 личинка Perlidae, кілька личинок Chironomidae. Рештки дорослих Agrionidae.
7. Київ, Дніпро, 21.V.926. Шепе.
Рештки кількох Lepidurus arus L.
8. Київ, Дніпро, 21.V.926. Шепе.
Рештки водяних комах Agrionidae та инш. Lepidurus arus L.
Hydrochelidon leucoptera (Temm.). Крячок білокрилий.
1. Київ, Оболонь, 25.IV.919. Порт.
Imago Phryganeidae, Agrionidae.
2. Київ, Оболонь 21.IV.919. 16 год. Порт.
Багато личинок Agrionidae, кілька личинок Chironomidae, кілька екз. Asellus aquaticus.
3. Київ, Оболонь, 7.VI.919.
Багато дорослих Erythronoma najas, 1 екз. Phryganea sp.
Sterna hirundo L. Крячок річний.
1. Київ, Почайна, 7.VI.919. Порт.
Дрібні риб'ячі кістки. Пісок.
2. Київ, Дніпро, 14.VIII.21. Шарл.
Дрібні риб'ячі кістки, пісок.
Sterna albifrons Pall. Крячок малий.
1. Київ, Почайна, 7.VI.919. 13 год. Порт.
Трохи піску.
2. Київ, Оболонь. 18.VII.919. ♂ 12 год. Порт.
Дрібні риб'ячі кістки.
3. Київ. Старі Петрівці. 7.VII.919. ♀ Порт.
3 рибки; з них одна Idus idus, завдовжки в 50 mm. і 2 з родини Cyprinidae. Трохи піску.
4. Київ, Дніпро, Журавель, 24.V.1926. Шепе.
Трохи піску та кісток дрібних рибок.
Larus minutus Pall. Мартин малий.
Київ, остр. Чичин, 8.VIII.920. Шарл.
Трохи решток: Cyrinus sp., Cybister etc. Ніжка Asellus aquaticus.
Larus ridibundus L. Мартин звичайний.
1. Київська окр., Дніпро, Межигір'я, 26.IX.919.
Ціла Arodemus agrarius Pall. Голова роздроблена.

2. Київ, Муромець, 24.V.926. Шепе.

Трохи решток комах, серед них трое екз. коваликів (Elateridae).

3. Київ, гирло Десни, 19.VIII.914.

Шлунок сливе порожній: у ньому помітно тільки трохи піску та шматочки шкаралупки *Lithoglyphus naticoides*.

Larus canus L. Мартин сивий.

1. Дніпро, Сваром'є, VII.1926. Кістяківський.

У шлунку решта невеликого голівня (*Leuciscus cephalus*).

Rallus aquaticus L. Пастух.

1, 2. Городн. пов. на Чернігівщині, VIII.909. Шуммер, 2 екз.

а) Рештки жуків переважно дрібних Chrysomelidae.

б) Рештки Coleoptera та Orthoptera.

Porzana parva (Scop). Погонич малий.

1, 2. Київ, Биковня, 4.V.926. Кістяківський.

Дрібні рештки комах, серед них помітні личинки Agrionidae, дрібних водяних жуків, 1 личинка *Cybister*.

Porzana porzana (L). Погонич звичайний.

1. Городн. пов. на Чернігівщині. VII.909. Шуммер.

Дрібні рештки жуків, 9 зерен *Polygonum hydropiper*.

Crex crex (L). Деркач.

1, 2. Городн. пов. на Черніг. VII.909 Шуммер.

а) Рештки Orthoptera та Coleoptera. Кістки дрібної *Rana* sp. 2 камінці.

б) Рештки багатьох Coleoptera (Chrysomelidae), 1 дрібна *Planorbis* sp.

3. Київ „Дубки“ (проти гирла Десни). 24.V.926. Кістяківський.

Рештки комах: жуків Chrysomelidae, 2 *Lestes* sp. (imago), 2 шматки шкаралупки *Vivipara* sp.

4. Київ „Дубки“. 27.V.926.

Рештки *Lepidurus arus*, жуків з родини Carabidae.

5. Київ, уроч. Конча. 28.V.926. ♂ Шепе.

Багато жуків, переважають дрібні Curculionidae.

Gallinula chloropus (L). Курочка водяна.

1. Городн. пов. на Чернігівщині VII. 909. Шуммер.

Багато дрібних шматочків хітину, кварцевих камінців та вапняка, шматочки шкаралупки якогось Mollusca.

2. Там-таки.

Рештки комах, переважно жуків.

3. Київ, Оболонь, 17.VII.919, juv. 15 год. Порт.

Шлунок напханий напівстравленим насінням *Poa bulbosa*.

Fulica atra L. Лиска.

Городн. пов. на Чернігівщині. VII.909. Шуммер.

Близько 90 екз. невизначеного насіння водяних рослин, камінці кварцу.

Perdix perdix L. Куріпка звичайна.
Київ, Поля зрошення, 4.I.15 П. Єзерський.
Насіння *Amaranthus retroflexus* та инш., пісок.

Д о д а т о к.

Підчас друкування розвідки про їжу птахів я мав змогу аналізувати шлунки ще кількох птахів. Подаю ці аналізи додатково¹⁾.

Corvus cornix L. Ворона сіра.

7. Київ, Зализне, 24.VIII.1919. semiad. Щерб.

Багато кісток молодих невизначених жабок (*Rana* sp.), шерсть миші, трохи пір'я, шматочки елітрів жуків.

Sturnus vulgaris sophiae Bianchi. Шпак.

7. Київ, Небишівка, 19.VIII.1919. Щерб.

3 екз. Дрібні рештки жуків, пісок.

Iynx torquilla L. Крутиголовка.

3. Київ, Пуца Водиця, 9.VI.1910. Щерб.

Шлунок набитий *Formica fusca*.

Asio otus (L). Сова вухата.

2. Київ, Пуца Водиця, 25.V.1919. Пухове пташеня. Щерб.

Anthus trivialis L. Пошматований екземпляр.

3. Київ, Пуца Водиця, 25.V.1919. Пухове пташеня, Щерб.

2 екз. *Phyloscopus* sp.

4. Київ, Пуца Водиця, 25.V.1919. Пухове пташеня. Щерб.

1 екз. *Luscinia luscinia* L., 1 екз. *Turdus philomelus* Brhm juv.

5, 6. Київ, Пуца Водиця, 25.V.1919. Пухові пташенята.

В шлунок кожного по одному екземпляру *Anthus trivialis* L.

Circus aeruginosus L. Лунь очеретяний.

1. Київ, Зализне, 19.VIII.1919. Щерб.

Шлунок наповнено рештками 1 *Anas querquedula* L.

2. Київ, Зализне, 24.VIII.1919. Щерб.

1 екз. *Microtus ratticeps* Keys. et Blas.

Pernis apivorus L. Осоїд.

1. Київ, оз. Конча, 13.VIII.1926. ♀ ad. Шарл.

Рештки кількох віс (*Vespa* sp.), жуків, коників (*Stenobotrus* sp.).

Merops apiaster L. Бджолоїдка.

1, 2. С. Манастирьок коло Канева, 30 та 31.VII.1926. Шепе.

Рештки кількох бджіл (*Apis mellifica* L.), віс (*Vespa* sp.) та жуків.

Remiz pendulina (L). Ремез.

1, 2. Київ, Жуків острів. 16.VIII.1926. semiad. Шарл.

Рештки павуків та попелиць (*Aphidae*), 2 личинки невизначених *Lepidoptera* завдовжки 12 mm.

¹⁾ Серед спеціалістів, що допомагали мені визначати їжу птахів, у передмові я пропустив С. Паночіні. Автор.

Anas platyrhynchos L. Крижень.

5. Київ, Зализне, 24.VIII.919, Щерб.

Насіння Polygonaceae, Chenopodiaceae, пісок.

Spatula clypeata (L). Широконоска.

2. Київ, Зализне, 24.VIII. 919, Щерб.

Насіння Polygonaceae, 1 насіння Nymphaea alba, пісок, шматочки шкаралупок м'якунів.

Vanellus vanellus (L). Чайка.

10—14. Київ, Жуків острів. 14.VIII.926. Шарл. 4 екз.

Рештки дрібних Coleoptera та Orthoptera.

16—18. Київ, Жуків острів. 15.VIII.926. Шарл. 4 екз.

Рештки дрібних Carabidae та Stenobotrus'ів.

Philomachus pugnax (L). Брижач.

14—18. Київ, Жуків острів. 14 та 15.VIII.926, Шарл. 4 екз.

Рештки жуків та Stenobotrus'ів.

Tringa glareola L. Коловодник малий.

2. Київ, Жуків острів. 14.VIII.926. Шарл.

Рештки дрібних жуків, серед них 1 екз. *Nyphidrus ferrugineus* L.

BEITRÄGE ZUR KENNTNISS DER NAHRUNG DER VÖGEL IN DER UKRAINE.

Von *N. Charlemagne*.

Vögel deren Magenuntersuchungen im ukrainischen Texte angeführt waren, sind in verschiedenen Gegenden der nördlichen und nord-westlichen Ukraine, in den Gouvernements: Kiev, Tschernigow, Podolien und Wolhynien, erbeutet.

Beachtenswert ist die Nahrung von *Haematopus ostralegus borysthenicus*, *Numenius arquata* und anderer Schnepfen, die man auf dem Territorium der Ukraine zu durchaus nützlichen Vögeln anrechnen muss.

З М І С Т.

	Стор.
В. Караваєв. Короткий нарис розвитку й сучасного стану Зоологічного Музею Української Академії Наук	3
М. Шарлемань. Матеріали до питання про їжу птахів України	13
В. Дірш. Матеріали до пізнання простокрильців України	35
В. Караваєв. Мірмекологічні фрагменти	47
О. Кістяківський. Про деяких рідких гніздових птахів Київщини	53
О. Кістяківський. Білокрилий жайворонок в київських околицях	59
Ю. Клеопов. Деяко з фауни Lepidoptera Черкащини	61
Л. Круліковський. До фауни лусокрильців України	65
Л. Круліковський. Цікавий випадок ненормального крила у <i>Aporia crataegi</i> (Pieridae, Lepidoptera).	76
С. Парамонов. Диптерологічні фрагменти	77
І. Підоплічка. Нові відомості про розповсюдження на Україні деяких звірів	87
М. Шарлемань. Замітки про птахів України	91
М. Шарлемань. Новий гніздовий птах Полтавщини	96
М. Щербина. Орнітологічні замітки	97